
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА МАТЕРІАЛИ

***до комплексного кваліфікаційного екзамену
з фаху для бакалаврів Освітньо-професійної програми
“Середня освіта. Англійська мова і література”
предметної спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова і література (англійська))***

Ніжин – 2026

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Факультет філології, історії та політико-юридичних наук
Кафедра германської філології та методики викладання іноземних мов

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА МАТЕРІАЛИ
до комплексного кваліфікаційного екзамену
з фаху для бакалаврів Освітньо-професійної програми
“Середня освіта. Англійська мова і література”
предметної спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова і література (англійська))

Укладачі:

*Давиденко О. В.,
Тезікова С. В.,
Міщенко Т. В.,
Самойленко О. В.,
Щотка О. П.,
Смелянська В. В.*

УДК 378.147.091.27:[811.111+821.111

М54

Рекомендовано Вченою радою

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

(НДУ ім. М. Гоголя)

Протокол № 9 від 26.02.2026 р.

Рецензенти:

Пономаренко О. В. – к.п.н., доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Талавіра Н. М. – к.філ.н., доцент, кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

М54 Методичні рекомендації та матеріали до комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху для бакалаврів Освітньо-професійної програми “Середня освіта. Англійська мова і література” предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)) / уклад.: Давиденко О. В., Тезікова С. В., Міщенко Т. В., Самойленко О. В., Щотка О. П., Смелянська В. В. – НДУ ім. М. Гоголя, 2026. – 47 с.

Методичні рекомендації адресовані здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету філології, історії та політико-юридичних наук, спеціальності 014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська)), ОПП “Середня освіта. Англійська мова і література”.

Методичні рекомендації та матеріали до комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху створено відповідно до програми Комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху. Вони передбачають опис структури та змісту екзамену, список рекомендованих джерел, приклад екзаменаційного білета та приклади відповідей на різні складові екзамену. Важливим компонентом є додатки, які містять перелік психолого-педагогічних ситуацій тощо.

© Давиденко О. В., Тезікова С. В., Міщенко Т. В.,
Самойленко О. В., Щотка О. П., Смелянська В. В.,
укладання, 2026

© НДУ ім. М. Гоголя, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
СТРУКТУРА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	5
ЗМІСТ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	8
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	18
ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА ТА ВІДПОВІДЕЙ.....	21
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	29
ДОДАТКИ	31

ПЕРЕДМОВА

Методичні рекомендації підготовані для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які проходять атестацію випускників освітньо-професійної програми “Середня освіта. Англійська мова і література” зі спеціальності 014 Середня освіта за предметною спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)). Підсумкова атестація здійснюється екзаменаційною комісією та проходить у формі комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху, який охоплює такі складові: англійська мова як іноземна, методика викладання іноземних мов та психолого-педагогічні дисципліни.

Головним завданням комплексного кваліфікаційного екзамену є виявлення у випускників університету філологічних, психолого-педагогічних і методичних знань та умінь, необхідних для виконання обов’язків учителя англійської мови і літератури в закладах загальної середньої освіти.

Метою екзамену є оцінка наявного в бакалаврів рівня володіння лінгвістичними, психолого-педагогічними та методичними компетентностями, ступеня готовності студентів-випускників виконувати педагогічні завдання, покладені на вчителя англійської мови та літератури в закладах загальної середньої освіти.

Тому ціллю цього посібника є надання методичних рекомендацій, теоретичних і практичних матеріалів для успішної підготовки студентів до складання комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху за освітньо-професійною програмою “Середня освіта. Англійська мова і література”. Посібник спрямований на:

1) формування у студентів цілісного уявлення про зміст і структуру кваліфікаційного екзамену;

2) забезпечення систематизації й узагальнення теоретичних знань та практичних умінь, отриманих протягом навчання за спеціальністю 014.02 "Середня освіта (Мова і література (англійська))";

3) розвиток професійних компетентностей, необхідних для здійснення педагогічної діяльності, зокрема: методичних, мовних і літературознавчих знань; уміння аналізувати, критично мислити та адаптуватися до викликів у професійній сфері;

4) підвищення впевненості студентів у процесі підготовки до екзамену завдяки доступним і структурованим матеріалам.

Посібник є корисним ресурсом як для студентів, які готуються до екзамену, так і для викладачів, які здійснюють навчально-методичний супровід підготовки.

СТРУКТУРА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Предметно-фаховий блок: лінгвістичний компонент

Усна частина відповіді: робота з текстом

Завдання, що пропонуються:

1.1. Обрати абзац для виразного читання (не менше 5 речень), обґрунтувавши вибір іноземною мовою. Прочитати вголос і зробити літературний переклад (4 хв.) – 10 балів (читання – 5 балів, переклад – 5 балів).

1.2. Презентувати детальний переказ тексту (20 речень; 4 хв.) – 20 балів.

Письмова частина відповіді (екзаменатор перевіряє завдання під час відповіді студента на інші питання білету – додаткові запитання по писемним завданням (2 хв.) можливі після відповіді на всі запитання білету).

Завдання, що пропонуються:

1.3. Виписати і пояснити англійською мовою три історичні, граматичні, лексичні або стилістичні явища, що можуть ускладнювати розуміння тексту – 15 балів (по 5 балів за кожне явище).

1.4. Написати п'ять запитань щодо найбільш важливих положень тексту – 5 балів.

Предметно-фаховий блок: методичний компонент (25 балів)

Підсумкове оцінювання має на меті з'ясувати, наскільки успішно студент засвоїв усю програму навчальної дисципліни «Методика викладання іноземних мов» відповідно до Профілю вчителя англійської мови кваліфікаційної категорії «молодий спеціаліст». Підсумкова оцінка враховує:

- середній бал за усі модулі курсу «Методика викладання іноземних мов» (25% = 6 балів); результати педагогічної практики (30% = 8 балів);
- якість виконання кваліфікаційного завдання (25% = 6 балів);
- презентація кваліфікаційного завдання (публічний захист) (20% = 5 балів).

Кожна з цих складових оцінюється за окремими критеріями, представленими в робочих програмах «Методики викладання іноземних мов», «Педагогічної практики (виробничої)», методичних рекомендаціях до виконання курсової роботи з методики навчання іноземних мов (Action research in teaching foreign languages).

Для успішного завершення курсу «Методика викладання іноземних мов» студент повинен отримати позитивну оцінку за кожен складову. Програма з «Методики викладання іноземних мов» містить різноманітні завдання: есе, рефлексивне письмо, доповідь/ звіт, презентація, вікторина, план уроку, розробка навчальних матеріалів і тестів, план професійного розвитку, портфоліо. Критерії оцінювання варіюються відповідно до типу завдання. На кінець курсу всі бали за виконані модульні завдання враховуються у середньо зважену підсумкову оцінку.

Педагогічна практика (вчитель-практикант) оцінюється у 8-му семестрі, де перевіряється здатність студента навчати англійської мови з урахуванням принципів навчання та організації навчального процесу. Оцінювання

відбувається за критеріями, зазначеними у Програмі. Пропонується оцінити вісім залікових уроків, проведених студентами. Два уроки (залікові) відвідує та оцінює за визначеними критеріями методист, а шість – шкільний вчитель англійської мови (ментор), за яким закріплений студент. Методист повинен оцінити уроки, проведені на двох ступенях навчання – початковому та середньому.

При оцінюванні уроків до уваги береться здатність студента-практиканта розуміти психологічні особливості учнів та враховувати їх при відборі навчальних матеріалів та плануванні освітнього процесу; вміння управляти роботою в класі, використовуючи чіткі інструкції, дотримуючись балансу між говорінням вчителя та учнів, застосовуючи ІКТ; оцінювати навчальні досягнення учнів з використанням сучасних прийомів корекції помилок, роботи над їх усуненням, актуалізації знання англійської мови.

До портфоліо входять: 2 розгорнуті плани-конспекти уроків з навчальними матеріалами для початкової та середньої школи, рефлексивне есе.

Кваліфікаційне завдання (Курсова робота з методики викладання іноземних мов/ Action research) передбачає демонстрацію здатності студента поєднувати теоретичні знання з власною практикою навчання англійської мови у школі (педагогічна практика (виробнича)). Студент виконує курсову роботу англійською мовою та подає її до захисту в кінці 8-го семестру. Оцінювання роботи здійснюється науковим керівником за визначеними критеріями.

Презентація кваліфікаційного завдання (публічний захист) відбувається англійською мовою на комплексному кваліфікаційному екзамені (7 хв. на презентацію та 3 хв. на відповіді на запитання екзаменаторів).

Алгоритм презентації кваліфікаційного завдання (орієнтовний):

1. Research topic “...”
2. Classroom-based problem
3. Participants: Where, Who
4. Research questions
5. Hypothesis
6. The stages of the research
7. Literature review (Authors and their research topics)
8. A set of activities within the intervention
9. Sample activity 1-3 (Topic: ... Objective: ... Instructions: ...)
10. The data collection methods
11. Findings (Figure 1, ...)
12. Recommendations based on the research
13. Conclusions of the research
14. Question and answer session

Мовленнєві кліше для презентації кваліфікаційного завдання з методики навчання іноземних мов наведені в додатках.

Психолого-педагогічний компонент (25 балів) передбачає оцінювання здатності студентів аналізувати психолого-педагогічну ситуацію, спланувати

способи вирішення поставленої задачі, розробити конкретний проєкт цього рішення, запропонувати реалізацію задуму, з практичним втіленням розробленого «проєкту» (5 хв.).

Психолого-педагогічні ситуації моделюють типові завдання та критичні інциденти в педагогічній діяльності та педагогічному спілкуванні. Для їх вирішення студенти мають пов'язати свої теоретичні знання з психолого-педагогічних дисциплін із практичними навичками і на цій основі продемонструвати сформованість педагогічних компетентностей. Орієнтовний алгоритм розв'язання психолого-педагогічних ситуацій, запропонованих Л.В. Кондрашовою, може стати основою для побудови відповіді.

1. Проаналізуйте мікросередовище, в якому відбувається дія, подія, явище. Виділіть із запропонованої психолого-педагогічної ситуації проблему та коротко сформулюйте її сутність.

2. Переведіть факти, подані в ситуації, на мові психологічних та педагогічних категорій.

3. Виявіть суперечність, висловіть гіпотезу щодо причин виникнення та джерела розвитку події, явища, що аналізується. Визначте характер, форму і спрямованість цього розвитку.

4. Визначте педагогічні та психологічні категорії, представлені в психолого-педагогічній ситуації.

5. Висуньте гіпотезу у формі можливої відповіді або шляхи її пошуку.

6. Встановіть на основі яких психологічних закономірностей та педагогічних впливів досягаються цілі і результати виховання, навчання.

7. Виясніть, чи може досягти мети педагогічний вплив учителя, класного керівника, батьків тощо.

8. Назвіть положення психологічної та педагогічної категорії, які були вдало чи невдало використані в цій ситуації.

9. Вкажіть помилки, які були допущені в цій ситуації і перешкоджали досягненню позитивного результату.

10. Назвіть, які форми, методи, засоби педагогічного впливу можна було б використати в цій ситуації щоб досягти позитивного результату.

11. Визначте, який позитивний досвід можна взяти собі на майбутнє.

12. Зробіть висновки і оцініть психолого-педагогічну ситуацію з точки зору її типовості для педагогічної діяльності вчителя.

Критерії оцінювання відповіді на питання екзаменаційного білета представлено в Програмі комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху. Підсумкова оцінка комплексного кваліфікаційного екзамену є сумою оцінок за кожен складову екзаменаційного завдання. Тривалість підготовки до відповіді на екзамені – до 1 години.

ЗМІСТ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Зміст лінгвістичної підготовки

Тематика текстів (на основі тем, які вивчались):

1. Особиста інформація. Друзі. Студентська група. Родина та взаємовідносини.
2. Мій будинок / квартира. Оренда житла або придбання житла. Студентський гуртожиток. Традиційне англійське/ українське житло. Проживання у приватному будинку або квартирі: переваги та недоліки.
3. Робочий день студента. Вільний час студента. Навчання в університеті. Вивчення іноземних мов. Урок іноземної мови.
4. Кулінарні уподобання. Здорове харчування. Приготування їжі. Рецепти улюблених страв. Традиційні англійські / українські страви. Похід у кафе / ресторан.
5. Покупки. Супермаркет і торговельний центр. Шопінг онлайн. Шопінг в житті людини. Щоденні покупки.
6. Пори року та погода. Прогноз погоди. Клімат Великої Британії. Клімат України. Улюблена пора року. Вплив погоди на людину.
7. Місто. Переваги та недоліки проживання в місті та селі. Київ – столиця України. Місце, де народився.
8. Хвороби, їх симптоми та лікування. Охорона здоров'я. Здоровий спосіб життя.
9. Спорт та ігри. Олімпійські ігри: історія, символи, традиції, цікавинки. Улюблені види спорту та спортсмени. Місце спорту в житті людини.
10. У пошуках пригод. Мандрівники та дослідники: минуле та сучасність. Мандрівник і турист: подібності та відмінності. Роль ризику в житті людини. Попередження нещасних випадків. Британські морські курорти.
11. Кіно у нашому житті. Історія кіно. Відомі режисери та актори. Культові фільми. Вплив кіно та телебачення на людину. Кіно та театр.
12. Мистецтво. Напрямки мистецтва. Англійська школа живопису. Критерії оцінки творів мистецтва. Улюблений художник/картина. Представники поп-арту. Українське образотворче мистецтво.
13. Світ навколо нас. Дикий світ та навколишнє середовище. Проблеми довкілля та їх вирішення. Всесвітній рух за чисте довкілля. Охорона тварин. Червона книга. Життя в зоопарках.
14. Прибутки та витрати. Особисті фінанси. За все треба платити в житті. Як заощаджувати й інвестувати гроші. Якими способами можна переконати покупця придбати певну річ.
15. Комунікація. Різні види комунікації, передачі та одержання інформації. Преса у Великій Британії та в Україні. Занепад британської газетної імперії. Телебачення, його роль у суспільному житті.
16. Покарання й помста. Правосуддя. Суди у Великій Британії та в Україні. Злочин і покарання. Як уберегтись від злочинців.
17. Репутація людини. Складові частини репутації людини. Відомі люди.

18. Інші світи. Незвичайні та незрозумілі явища. Уфологія. Наука й шарлатанство. Контакти з іншими світами.

19. Почуття та ставлення до людей. Емоційне ставлення до різних подій. Корисність та деструктивність деяких почуттів. Емоційна різниця між чоловіком та жінкою. Наполегливість і послідовність.

20. Докори сумління. Моральність та аморальність деяких вчинків. Нечесні люди та наше ставлення до них. Шахраї у світовій історії. Обман у сфері побутових послуг. Право людини на особисте життя й збереження професійної таємниці.

21. Технічні досягнення й етичні проблеми. Новітні досягнення у сфері телекомунікацій та наше ставлення до них. Етичний аспект використання мобільних телефонів. Розвиток робототехніки. Непередбачувані наслідки генної інженерії.

22. Мови й нації.

Теоретичні питання

1. Закон Грімма. Співвідношення германського та індоєвропейського консонантизму. Фонетична та фонологічна сутність цього закону. Інтерпретації закону Гріма.

2. Великий зсув голосних. Великий зсув голосних як прояв нової кореляції голосних у системі англійської мови. Поступовий характер фонетичних змін довгих монофтонгів та проблема датування "зсуву". Фонетична сутність "зсуву". Спроби фонологічного пояснення "зсуву".

3. Розвиток правопису в історії англійської мови. Загальна характеристика орфографії середнього англійського періоду. Норманські переписувачі та введення нових принципів письма. Широке використання диграфів для позначення голосних і приголосних фонем. Сутність латинізації правопису.

4. Морфемна структура слова. Типи морфем. Синтетичні та аналітичні форми.

5. Критерії класифікації слів на частини мови. Іменник. Проблема категорії відмінка. Історія категорії відмінка.

6. Категорія числа в історії англійської мови. Причини існування винятків в утворенні числа. Причини спрощення іменних категорій.

7. Прикметник. Категорія ступенів порівняння. Субстантивація прикметників та ад'єктивація іменників у сучасній англійській мові.

8. Дієслово. Категорії часу, виду, способу дії.

9. Метафора. Традиційний і концептуальний підхід. Типи концептуальних метафор.

10. Метонімія та її типи.

11. Епітети та їхні типи.

12. Синтаксичні стилістичні прийоми: повторення, паралельні конструкції, інверсія, вставна конструкція.

13. Риторичне запитання.

14. Типи речень за метою висловлювання.

15. Просте речення: характеристики, головні та другорядні члени речення.

16. Складне речення: складносурядне, складнопідрядне, складносурядне з підрядністю; види зв'язку між частинами складного речення.

Зміст методичної підготовки (методика викладання іноземних мов)

1. Підходи до викладання іноземних мов. Огляд та критичний аналіз основних методів викладання ІМ (граматико-перекладний метод, прямий метод, аудіо-лінгвальний метод, «мовчазний» метод, метод повної фізичної реакції, сугестивний метод). Основні принципи та особливості комунікативного підходу до викладання ІМ. Іншомовна комунікативна компетентність. Система вправ для формування мовленнєвих навичок та розвитку мовленнєвих умінь. Характеристика комунікативного завдання.

2. Навчання граматики в контексті. Типи контексту. Прескриптивна, дескриптивна та педагогічна граMATика. ГраMATика в усному та писемному мовленні. Програмні вимоги до навчання граматики. Індуктивний та дедуктивний підходи до введення граматичних явищ. Способи введення нових граматичних явищ. Планування введення, первинного закріплення граматичних явищ та вдосконалення граматичних навичок. Критерії оцінювання, відбору та адаптації граматичних вправ.

3. Навчання лексики в контексті. Поняття «лексична одиниця». Труднощі вивчення англомовної лексики. Етапи навчання та вивчення лексики. Способи введення нових лексичних одиниць. Перевірка розуміння значення лексики. Стратегії вивчення та запам'ятовування лексики. Типи вправ на засвоєння нових лексичних одиниць. Лексичний підхід до вивчення лексики. Використання інформаційних технологій у вивченні лексики.

4. Управління навчальним процесом. Види інтеракції. Режими інтеракції. Використання іноземної та рідної мови на уроці. Ролі та функції вчителя іноземної мови. Мовлення вчителя на уроці іноземної мови. Інструкції на уроці іноземної мови. Особливості організації та управління студентоцентрованим навчанням.

5. Формування іншомовної мовленнєвої компетентності. Навчання аудіювання. Аудіювання як мовленнєве вміння. Програмні вимоги до навчання аудіювання. Труднощі сприйняття іншомовного мовлення на слух. Фонологічні труднощі аудіювання та підходи до їх подолання. Цілі аудіювання. Стратегії розвитку вміння аудіювання. Етапи роботи над текстом для аудіювання. Види вправ для роботи над текстом для аудіювання. Типи матеріалів для аудіювання та їх відбір.

6. Формування іншомовної мовленнєвої компетентності. Навчання говоріння. Особливості говоріння як виду мовленнєвої діяльності. Усна взаємодія та продукція. Особливості іншомовного говоріння та труднощі, які вони спричиняють (лінгвістичні та екстралінгвістичні). Програмні вимоги до навчання говоріння на різних ступенях навчання в ЗОЗ. Навчання вимови. Очікувані труднощі під час навчання вимови та вправи щодо їх подолання. Навчання усної інтеракції та продукції. Послідовність завдань для навчання говоріння. Роль вчителя в організації та управлінні студентоцентрованим навчанням говоріння. Види діяльності щодо розвитку мовленнєвих умінь говоріння. Інтегроване навчання говоріння та аудіювання. Групова усна презентація плакатів.

7. Формування іншомовної мовленнєвої компетентності. Навчання читання. Читання як вид мовленнєвої діяльності. Цілі читання. Види читання. Основні стратегії розвитку вмінь читання. Критерії відбору та оцінювання матеріалів для читання. Послідовність завдань для роботи з текстом. Шляхи інтеграції слухання, говоріння, читання.

8. Формування іншомовної мовленнєвої компетентності. Навчання письма. Письмо як мовленнєва діяльність, порівняння письма та говоріння, відмінності між говорінням і письмом, мета навчання письма, програмні вимоги до навчання письма різних вікових груп учнів. Шляхи розвитку мотивації учнів до писемного мовлення. Навчання письма на рівні фрази, понадфразовому та текстовому рівні. Огляд жанрів. Підходи до навчання письма. Шляхи інтеграції слухання, говоріння, читання, письма. Підходи до виправлення помилок в писемному мовленні. Самостійна робота над помилками. Прогнозування помилок учнів при плануванні уроку.

9. Планування уроку. Мовленнєва розминка/ фонетична зарядка. Планування послідовності уроків ІМ, навчальні програми. Сучасні підходи до планування уроку ІМ, шаблон план-конспекту уроку ІМ. Формулювання мети (як намір вчителя) та очікуваних результатів (як досягнення учнів) уроку ІМ. Етапи уроку ІМ. Навчання на основі комунікативних завдань (TBL). Очікувані проблеми та гнучкість щодо впровадження план-конспекту уроку ІМ. Оцінювання план-конспектів уроків ІМ.

10. Засоби навчання іноземної мови. Принципи та критерії відбору та оцінювання навчальних матеріалів. Адаптація навчальних матеріалів. Адаптаційні техніки. Комунікативні завдання. Автентичні матеріали та автентичні завдання, критерії їх відбору та використання на уроці. Роль вчителя як посередника між учнями та навчальними матеріалами.

11. Тестовий контроль та оцінювання. Поняття оцінювання. Види оцінювання (формує, підсумкове, формальне, неформальне, взаємооцінювання, самооцінювання). Види лінгво-дидактичних тестів (тести для розподілу по групах, діагностичні тести, тести проміжного та поточного контролю, тести підсумкового контролю, стандартизовані тести). Основні показники якості тесту (валідність, надійність, практичність, прозорість). Функція зворотного зв'язку контролю успішності. Оцінювання рівня сформованості умінь читання, письма, аудіювання, говоріння.

12. Формування міжкультурної компетентності. Поняття про міжкультурну обізнаність та компетентність. Категорії 'Big C culture' та 'little c culture'. Виокремлення та аналіз стереотипів у різних культурах. Вербальні та невербальні моделі комунікативної інтеракції в міжкультурних ситуаціях. Стратегії міжкультурного спілкування. Лінгвістичні прояви культури в мові (ідіоми, нееквівалентність лексики тощо) на уроках англійської мови. Методи та прийоми розвитку міжкультурної компетентності в учнів різних вікових групах. Види завдань з розвитку міжкультурної обізнаності для різних вікових груп. Аналіз навчальних матеріалів у підручниках із міжкультурним компонентом. Адаптація матеріалів.

13. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчанні англійської мови. Сучасні технології навчання ІМ та їх актуальність для освітнього процесу. Ключові питання електронного навчання: сучасні тенденції, кібербезпека, авторське право. Цифрова розповідь: інфографіка і візуалізація даних. СЕН через ІКТ на уроці іноземних мов. Цифрова розповідь: дизайн і виробництво відео. Мікронавчання: програмне забезпечення, додатки та онлайн-інструменти. Мікронавчання: засоби розробки. Управління контентом: LMS.

14. Дослідження навчальної діяльності учнів. Дослідження в професійній діяльності вчителя. Різновиди досліджень. Циклічний характер досліджень. Формулювання дослідницьких питань. Планування дослідження. Збір інформації. Кількісний та якісний аналіз інформації. Відбір учасників дослідження. Проблеми етики. Аналіз, інтерпретація та презентація результатів дослідження. Способи забезпечення якості дослідження.

15. Навчання молодших школярів. Вікові особливості учнів молодшого шкільного віку. Управління класом молодших школярів. Режими роботи на уроці в початковій школі. Сучасні підходи до навчання молодших школярів. Сучасні методи навчання молодших школярів. Використання ігор на уроках ІМ в ПШ. Навчання аудіювання та говоріння в ПШ. Навчання читання та письма в ПШ. Планування уроку ІМ в ПШ.

16. Навчання учнів з особливими освітніми потребами. Поняття «учні з особливими потребами» (SEN), упередження та забобони щодо учнів з особливими потребами. Моделі розуміння SEN, категорії SEN. Планування диференційованого навчання ІМ. Гетерогенна група учнів: виклики та їх потенційні рішення на уроці ІМ. Метод проектів (PBL). Соціально-емоційне навчання іноземних мов (СЕН). Викладання англійської мови обдарованим дітям. Синдром гіперактивності та дефіциту уваги на уроці ІМ. Дислексія та навчання ІМ. SEN проекти (ситуаційне дослідження).

17. Написання курсової роботи. Структура курсової роботи. Обґрунтування проблеми дослідження. Опис методології та процедури дослідження. Презентація отриманих результатів. Формулювання висновків. Написання анотації. Оформлення роботи.

18. Планування безперервного професійного розвитку. Поняття про професійний розвиток. Види професійного розвитку. Засоби та інструменти автономного професійного розвитку. Європейський портфель вчителя іноземної мови. Професійний розвиток на базі школи. Можливості професійного розвитку поза межами школи. Стратегії професійного розвитку. Підходи до складання плану власного професійного розвитку.

Приклади формулювання тем кваліфікаційного завдання з методики навчання іноземних мов представлено в додатках.

Зміст психолого-педагогічної підготовки

1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

1.1. Педагогіка та психологія у структурі сучасних наук.

1.1.1. Об'єкт, предмет психології. Психіка як об'єкт психології. Психічні явища як предмет психології. Основні категорії психології: психіка, свідомість, особистість, діяльність, спілкування, образ. Структура та основні галузі психології. Фундаментальна та прикладна психологія.

1.1.2. Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, формування, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток. Структура та основні галузі педагогіки.

1.2. Загальні закономірності розвитку особистості. Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність та виховання) чинники та закони психічного розвитку особистості. Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Вікова періодизація психічного розвитку особистості (за Е. Еріксоном).

1.3. Соціалізація особистості: сутність, етапи (первинна, вторинна), механізми (адаптація, інтеграція). Суб'єкти (сім'я, формальні та неформальні групи однолітків) і агенти (освіта, традиційні ЗМІ: та нові медіа: Інтернет, соціальні мережі) соціалізації. Поняття ресоціалізації. Закономірності психічного розвитку та принципи навчання і виховання як основні механізми соціалізації та розвитку особистості учня.

1.4. Характеристика особистості учня як суб'єкта освітнього процесу. Вікові та індивідуально типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі. Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Спрямованість особистості. Мотивація навчальної діяльності. Гра, навчання, праця як види діяльності. Діяльність учня в освітньому процесі та її види. Сутність та характеристика навчальної діяльності школяра. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

2. ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

2.1. Педагогічна та психологічна думка XVII – початок XX ст.

2.1.1. Психологічна думка XVII – початок XX ст. О. Лазурський: вчення про нахили та обдарованість особистості. Психологія як наука про безпосередній досвід: В. Вундт Г. Еббінгауз: закони пам'яті. Крива забування Г. Еббінгауза.

2.1.2. Педагогічна думка XVII – початок XX ст. Педагогічна теорія Я.-А. Коменського. В Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди. Кордоцентризм у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича.

«Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі. М. Грушевський про українську мову й українську школу. Антропоцентризм як провідна ідея

творчості К. Ушинського. Полікультурність – головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.

2.2. Педагогічна та психологічна думка ХХ – початку ХХІ ст.

2.2.1. Психологічна наука ХХ – початку ХХІ ст. про освітній процес та розвиток особистості. Психоаналітична теорія З. Фрейда. Структура особистості: Воно (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Етапи психосексуального розвитку особистості. Механізми психологічного захисту особистості. С Індивідуальна психологія А. Адлера. Комплекс меншовартості. Аналітична психологія К.-Г. Юнга. Структура особистості. Архетипи колективного несвідомого. Неофройдизм (Е. Фромм, Е. Еріксон). Класичний біхевіоризм (Дж. Уотсон, І. Павлов, Б. Скіннер) та необіхевіоризм (А. Бандура). Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, І. Ялом). Генетична психологія Ж. Піаже. Ідеї педагогічної психології у працях С. Балей. Костюк про навчально-виховний процес та психічний розвиток учнів. Теорія вчинку В. Роменця.

2.2.2. Педагогічна думка ХХ – початку ХХІ ст. Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського. С. Френе: школа успіху і радості. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер). Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка. Виховний ідеал Г. Ващенко. Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (згідно із Законом України «Про освіту» (чинна редакція)).

3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПЕДАГОГІЦІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

3.1. Планування та забезпечення якості дослідження. Наукові дослідження в педагогіці та психології: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет. Програма дослідження: структура, вимоги до її складання та етапи дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні. В Вибірковий метод: генеральна сукупність, вибірка, основні вимоги до формування вибірки, методи формування. Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність.

3.2. Методи збирання інформації. Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача. Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний) та основні етапи проведення. Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести дослідження особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень, педагогічне тестування. Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до формулювання питань. Інтерв'ювання. С Експертні опитування (метод експертної оцінки): пошук, відбір та підготовка експертів. Види і процедури експертного опитування. Соціометрія: процедура застосування та інструментарію (анкета, шкали). Аналіз продуктів діяльності. Аналіз документів. Контент-аналіз.

3.3. Методи аналізу емпіричних даних. Вимірювання: визначення, види, рівні. Описова статистика. Кількісний та якісний аналіз даних. Аналіз кореляційного зв'язку між двома змінними. Коефіцієнти кореляції.

4. ПРИКЛАДНІ ПСИХОЛОГО ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

4.1. Освіта і навчання особистості.

4.1.1. Дидактика як теорія освіти і навчання: її сутність, основні категорії. Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісноорієнтована, компетентнісна, рефлексивна). Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції (освітня, виховна, розвивальна), структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати). Навчання, учіння, наuczіння. Поняття про базові принципи навчання та їх характеристика. Зміст освіти в сучасній школі: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності.

4.1.2. Структура навчально-пізнавальної діяльності учнів (сприймання – осмислення – розуміння узагальнення – закріплення). Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань.

4.1.3. Методи навчання, їх характеристика та класифікації за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні, традуктивні). Загальні вимоги до вибору методів навчання. Засоби навчання: їх ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, мультимедійні, інформаційно-комунікаційні). Види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове, дистанційне). Компетентнісний підхід у навчанні.

4.1.4. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна. Урок як форма організації навчання. Типи і структура уроків за дидактичною метою. Вимоги до підготовки вчителя до уроку. Активні (соціально-психологічні) форми організації освітнього процесу, їх різновиди: тренінг, диспут, ділова гра, круглий стіл, олімпіада, конкурс, виставка учнівської творчості. Позаурочні форми навчання: факультативні заняття, просемінари, практикуми, секції, навчальні екскурсії, предметні гуртки, додаткові групові, індивідуальні заняття, домашня навчальна робота учня.

4.1.5. Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю. Рівні навчальних досягнень учнів та їх характеристика. Критерії і норми оцінювання успішності учнів. Поточне, тематичне та підсумкове оцінювання. Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проектні, проблемні, ігрові, інтерактивні).

4.1.6. Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.

4.2. Виховання особистості.

4.2.1. Сутність і структура процесу виховання, його мета і завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу. Принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання. Зміст процесу виховання. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання. Основні

напрями національного виховання (моральне, громадянсько-патріотичне, розумове, естетичне, фізичне, валеологічне, трудове, екологічне, статевогендерне, правове, економічне). Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Концепція особистісно-орієнтованого виховання.

4.2.2. Методи виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.

4.2.3. Форми організації процесу виховання: позаурочна, позакласна та позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Колективні творчі справи. Виховна взаємодія «вчитель-учень». Партнерство школи і сім'ї у вихованні учнів. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Форми і методи роботи школи з батьками учнів. Учніське самоврядування, його види.

4.2.4. Органи учнівського самоврядування. Демократичне управління і лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні групи учнів.

4.3. Особистість у життєвому та професійному просторі. Соціально-психологічна структура особистості. Соціальні статуси: поняття та види (офіційний і неофіційний, приписаний і здобутий). Соціальні ролі: поняття та види (активні й пасивні, явні й латентні). Соціальна позиція особистості. Стать і гендер. Маскулінність. Фемінінність. Андрогінність. Гендерна ідентичність. Кризи тендерної ідентичності. Гендерні стереотипи: поняття та види (традиційні та егалітарні). Гендерна рівність і дискримінація. Сексизм. Фемінізм. Професійна діяльність: поняття та етапи професіоналізації (професійне самовизначення, професійне навчання, професійна адаптація, професійне становлення, професійна реалізація, завершення професійної діяльності).

4.4. Вчитель як суб'єкт професійної діяльності. Особистість вчителя та його педагогічна майстерність. Мотивація та стимулювання професійної діяльності (за ієрархією потреб А. Маслоу). Професійне (емоційне) вигорання педагога.

4.5. Спілкування в педагогічній діяльності. Складові спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Бар'єри педагогічного спілкування. Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньоособистісний, міжособистісний, внутрішньо-груповий, С міжгруповий). Конфлікти в освітньому середовищі. Стилі поведінки в конфлікті (суперництво, уникнення, компроміс, співпраця, пристосування). Профілактика (психологічна просвіта, недопущення дискримінації, матеріальне та моральне заохочення, дотримання корпоративної культури) та розв'язання (досягнення компромісу чи співпраці) педагогічних конфліктів. Медіація як форма врегулювання конфлікту.

4.6. Девіантна поведінка особистості. Поняття та види (позитивна і негативна) девіацій. Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Рівні девіантної поведінки. Соціальні та психологічні чинники

девіантної поведінки. Профілактика девіантної поведінки: просвіта, соціальна реклама, корекційні програми, створення ситуації успіху.

4.7. Управління в системі освіти. Управлінська діяльність. Лідерство, керівництво, супровід. Типологія лідерства. Стилі керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний). Корпоративна (організаційна) культура.

Орієнтовний перелік педагогічних ситуацій наведено у додатках.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Англійська мова як іноземна

1. Варга Н.І. Теоретична граматики англійської мови (для студентів 4 курсу галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія предметної спеціальності 035.071 Філологія. Угро-фінські мови та літератури (переклад включно), перша – угорська освітньо-професійної програми «Угорська мова та література. Англійська мова. Переклад»). Методична розробка / Уклад. Н. Варга. Ужгород. ДВНЗ «УжНУ», 2024. – 78с.
2. Ігіна З. О. Основи комунікативної лінгвістики: навч.посіб. / З.О. Ігіна. – Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2014. – 190 с.
3. Негривоюда О.О. Практична граматики англійської мови: «Безособові форми дієслова». – Одеса, 2020. – 203 с.
4. Потапенко С.І. Практичний курс англійської мови: навч. посіб. для вищих навч. закладів / С.І. Потапенко, С.В. Гамор, З.О. Ігіна, Н.М. Талавіра. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – Ч.1. – 162 с.
5. Course Materials in Grammar: Syntax: навчально-методичний посібник з практичної граматики для студентів третього курсу заочної форми навчання / Уклад. С. В. Левочкіна, О. М. Заїковська. – Черкаси : 2015. – 91 с.
6. Талавіра Н. М., Міщенко Т. В., Трибуханчик А. М. Стилїстика англійської мови: практикум: навч. посіб. (для здобувачів ОПП «Середня освіта»). Ніжин: НДУ, 2024. – 114 с.
7. Талавіра Н.М. Практичний курс англійської мови: навч.посіб. для вищих навч. закладів/ Н.М. Талавіра. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – Ч.2.– 109 с.

Методика викладання іноземних мов

1. Daloiso, M., Delaney, M., Kormos, J., & Smith, A. M. (2018) Inclusive Practices in English Language Teaching. Oxford University Press. <https://www.oup.com.cn/test/inclusive-practices-in-english-language-teaching.pdf>
2. Hopkins, D. (2014) A Teacher's Guide to Classroom Research (5th Edition). Maidenhead: Open University Press. <https://rezkyagungherutomo.files.wordpress.com/2016/09/classroom-research-hopkins.pdf>
3. Pokrivčáková, S. et al. (2015). Teaching Foreign Languages to Learners with Special Educational Needs: e-textbook for foreign language teachers. Nitra: Constantine the Philosopher University. <http://surl.li/pizhwp>
4. Shin, J.K., Crandall, J.A. (2014) Teaching Young Learners English: From Theory to Practice. National Geographic Learning.
5. Smith, R. and P. Rebolledo (2018) A Handbook for Exploratory Action Research. British Council. https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_30510_BC%20Explore%20Actions%20Handbook%20ONLINE%20AW.pdf
6. Методика навчання іноземних мов і культур / За ред. Ніколаєвої С.Ю. – К: Ленвіт, 2013. – С. 418-442.

7. Erlam, R., Philp, J., & Feick, D. (2021). Digital media in the language classroom. In Teaching languages to adolescent learners: From theory to practice (pp. 135-157). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108869812.008>
8. Hubbard, P. (2021). An invitation to CALL: Foundations of computer-assisted language learning. APACALL. <https://www.apacall.org/research/books/6/>
9. Son, J.-B. (Ed.). (2020). Technology-enhanced language teaching in action. APACALL. <https://www.apacall.org/research/books/5/>
10. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Council of Europe, 2020. <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
11. Програми Нової української школи. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
12. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5 – 9 класи. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>
13. Калініна, Л. В., Щерба, Н. С., Прокопчук, Н. Р., Кузьменко, О. Ю., Григор'єва, Т. Ю. (2022). The Journey from an English Learner to an English Teacher. На шляху до професійної майстерності: від студента до вчителя : навчальний посібник до курсу «Методика навчання англійської мови» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Вид-во "Євроволин", Житомир. <http://surl.li/magvjb>

Психолого-педагогічні дисципліни

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник для студ. вищ. навч. закл.; Одес. нац. мед. ун-т. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 352 с.
2. Бойправ М.Д., Горяньська А.М., Пісоцький В.П., Щотка О.П. Вікова психологія. Ніжин: НДУ, 2012 – 209 с.
3. Бойправ М.Д., Пісоцький В.П., Щотка О.П. Педагогічна психологія. Ніжин: НДУ, 2010. – 251 с.
4. Горяньська А.М., Пісоцький В.П. Психічний розвиток та формування особистості в онтогенезі: навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Київ, КНТ, 2018. – 144 с.
5. Горяньська А.М., Пісоцький В.П. Теоретичні питання вікової психології : навчальний посібник. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М.Гоголя, 2023. – 145 с.
6. Виховні аспекти педагогічної діяльності у сучасній школі : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад.: Л.О. Дубровська, В.Л. Дубровський, В.В. Ковнер, О.С. Філоненко; за ред. Є.І. Коваленко – 3-тє видання, перер. та доп. Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2015. 160 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. – 2-ге вид., доповн. К. : Академвидав, 2012. 349 с.

8. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид.: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 128 с.
9. Малафіїк Іван Васильович. Дидактика новітньої школи [Текст]: навчальний посібник. К.: СЛОВО, 2015. 632 с.
10. Омеляненко В.Л. Теорія і методика виховання [Текст]: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 415 с.
11. Падун Н.О., Самойленко О.В. Педагогічні ситуації: сутність та приклади вирішення: навч. посіб. Ніжин:НДУ ім. М.Гоголя, 2017. 168 с.
12. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник. К.: Каравела, 2019. 400 с.
13. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник. — 3-тє вид., стер. К.: Академвидав, 2009. 559 с.

Законодавчі і нормативні документи:

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» 16 січня 2020 року № 463-ІХ зі змін. та доповн. [Електронний ресурс]. Законодавство України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Закон України «Про освіту». (2017). Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Law of Ukraine “On Education”. (2017).
3. Конституція України: [зі змін. та допов., внесеними Законом України від від 21 лютого 2014 року N 742-VII]. — Харків: Фактор, 2015. — 118 с.
4. Концепція «Нова українська школа». (2016). Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>
7. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/
8. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2000. №22. — С.3-7.
9. Україна. КМУ. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. №988-р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/

ПЕРЕЛІК ЗАСОБІВ, ЯКІ МОЖУТЬ ВИКОРИСТОВУВАТИ СТУДЕНТИ НА ЕКЗАМЕНІ

Лексикографічні джерела: словники – синонімічні, двомовні, тлумачні словники.

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет філології, історії та політико-юридичних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова екзаменаційної комісії
_____XXXXX
« xx » червня 20XX р.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № XX
для проведення атестаційного/комплексного кваліфікаційного екзамену
з фаху
ОП Середня освіта. Англійська мова і література
з предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))
галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Освітній рівень: бакалавр
Форма навчання: денна/ заочна

1. Робота з текстом.

- 1.1. Оберіть абзац для виразного читання (не менше 5 речень). Обґрунтуйте вибір англійською мовою. Прочитайте вголос і зробіть літературний переклад.
- 1.2. Презентуйте детальний переказ тексту.
- 1.3. Випишіть із тексту і поясніть англійською мовою 3 історичні, граматичні, лексичні або стилістичні явища, що можуть ускладнювати розуміння тексту.
- 1.4. Напишіть п'ять запитань щодо найбільш важливих віх тексту.

The mystery of why some people become sudden geniuses

There's mounting evidence that brain damage has the power to unlock extraordinary creative talents. What can this teach us about how geniuses are made?

It was the summer of 1860 and Eadweard Muybridge was running low on books. This was somewhat problematic, since he was a bookseller. He handed his San Francisco shop over to his brother and set off on a stagecoach to buy supplies. Little did he know, he was about to change the world forever.

He was some way into his journey, in north-eastern Texas, when the coach ran into trouble. The driver cracked his whip and the horses broke into a run, leading the coach surging down a steep mountain road. Eventually it veered off and into a tree. Muybridge was catapulted into the air and cracked his head on a boulder.

He woke up nine days later at a hospital 150 miles (241 km) away. The accident left him with a panoply of medical problems, including double vision, bouts of seizures and no sense of smell, hearing or taste. But the most radical change was his personality.

Previously Muybridge had been a genial and open man, with good business sense. Afterwards he was risk-taking, eccentric and moody; he later murdered his wife's lover. He was also, quite possibly, a genius.

The question of where creative insights come from – and how to get more of them – has remained a subject of great speculation for thousands of years. According to scientists, they can be driven by anything from fatigue to boredom. The prodigies themselves have other, even less

convincing ideas. Plato said that they were the result of divine madness. Or do they, as Freud believed, arise from the sublimation of sexual desires? Tchaikovsky maintained that eureka moments are born out of cool headwork and technical knowledge.

But until recently, most sensible people agreed on one thing: creativity begins in the pink, wobbly mass inside our skulls. It surely goes without saying that striking the brain, impaling it, electrocuting it, shooting it, slicing bits out of it or depriving it of oxygen would lead to the swift death of any great visions possessed by its owner.

As it happens, sometimes the opposite is true. After the accident, Muybridge eventually recovered enough to sail to England. There his creativity really took hold. He abandoned bookselling and became a photographer, one of the most famous in the world. He was also a prolific inventor. Before the accident, he hadn't filed a single patent. In the following two decades, he applied for at least 10.

In 1877 he took a bet that allowed him to combine invention and photography. Legend has it that his friend, a wealthy railroad tycoon called Leland Stanford, was convinced that horses could fly. Muybridge said they couldn't.

To prove it he placed 12 cameras along a horse track and installed a tripwire that would set them off automatically as Stanford's favourite racing horse, Occident, ran. Next he invented the inelegantly named "zoopraxiscope", a device which allowed him to project several images in quick succession and give the impression of motion. To his amazement, the horse was briefly suspended, mid-gallop. Muybridge had filmed the first movie – and with it proven that yes, horses can fly.

The abrupt turnaround of Muybridge's life, from ordinary bookseller to creative genius, has prompted speculation that it was a direct result of his accident. It's possible that he had "sudden savant syndrome", in which exceptional abilities emerge after a brain injury or disease. It's extremely rare, with just 25 verified cases on the planet.

"In my opinion at least, the fact that they can improve their abilities doesn't negate the suddenness or insistence with which they are there," says Treffert. As our understanding of sudden savant syndrome improves, eventually it's hoped that we might all be able to unlock our hidden mental powers – perhaps with the help of smart drugs or hardware.

But until then, perhaps us mortals could try putting in some extra hours instead.

2. Захист кваліфікаційного завдання з методики викладання іноземних мов.

3. Розв'язання практичного завдання з психолого-педагогічних дисциплін №_X_.

У н'єсі англійського драматурга Вільяма Гібсона «Творець чуда» розповідається про сліпоглухоніму Елен Келлер. Ідея н'єси: відправляючи до маленької Елен Келлер вчительку, директор відомої Перкінської школи для сліпих і глухих дітей Майкл Анагнос дає їй настанови, порівнює сліпоглухоніму дитину із сейфом, до якого потрібно лише підібрати ключ. Завдання молодій вчительки Анни Суллоу, таким чином, зовсім не в тому, щоб наповнити сейф скарбом людської психіки – дівчинці необхідно лише дати можливість вийти звідти.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

1. У чому, на Ваш погляд, помилковість такого підходу директора школи?
2. Які фактори впливають на формування психіки людини? Які з них є вирішальними?
3. На позиції якої концепції стоїть директор школи?

Схвалено:

Кафедрою германської філології та методики викладання іноземних мов
протокол № XX від XX 20XX р.

Кафедрою педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту
протокол № XX від XX 20XX р.

Зразок відповіді з основної іноземної мови (англійської мови)

Завдання з основної іноземної мови:

Робота з текстом.

1. Оберіть абзац для виразного читання (не менше 5 речень). Обґрунтуйте вибір англійською мовою. Прочитайте вголос і зробіть літературний переклад.
2. Презентуйте детальний переказ тексту.
3. Випишіть із тексту і поясніть англійською мовою п'ять історичні, граматичні, лексичні або стилістичні явища, що можуть ускладнювати розуміння тексту.
4. Напишіть п'ять запитань щодо найбільш важливих віх тексту.

The mystery of why some people become sudden geniuses

There's mounting evidence that brain damage has the power to unlock extraordinary creative talents. What can this teach us about how geniuses are made?

It was the summer of 1860 and Eadweard Muybridge was running low on books. This was somewhat problematic, since he was a bookseller. He handed his San Francisco shop over to his brother and set off on a stagecoach to buy supplies. Little did he know, he was about to change the world forever.

He was some way into his journey, in north-eastern Texas, when the coach ran into trouble. The driver cracked his whip and the horses broke into a run, leading the coach surging down a steep mountain road. Eventually it veered off and into a tree. Muybridge was catapulted into the air and cracked his head on a boulder.

He woke up nine days later at a hospital 150 miles (241 km) away. The accident left him with a panoply of medical problems, including double vision, bouts of seizures and no sense of smell, hearing or taste. But the most radical change was his personality.

Previously Muybridge had been a genial and open man, with good business sense. Afterwards he was risk-taking, eccentric and moody; he later murdered his wife's lover. He was also, quite possibly, a genius.

The question of where creative insights come from – and how to get more of them – has remained a subject of great speculation for thousands of years. According to scientists, they can be driven by anything from fatigue to boredom. The prodigies themselves have other, even less convincing ideas. Plato said that they were the result of divine madness. Or do they, as Freud believed, arise from the sublimation of sexual desires? Tchaikovsky maintained that eureka moments are born out of cool headwork and technical knowledge.

But until recently, most sensible people agreed on one thing: creativity begins in the pink, wobbly mass inside our skulls. It surely goes without saying that striking the brain, impaling it, electrocuting it, shooting it, slicing bits out of it or depriving it of oxygen would lead to the swift death of any great visions possessed by its owner.

As it happens, sometimes the opposite is true. After the accident, Muybridge eventually recovered enough to sail to England. There his creativity really took hold. He abandoned bookselling and became a photographer, one of the most famous in the

world. He was also a prolific inventor. Before the accident, he hadn't filed a single patent. In the following two decades, he applied for at least 10.

In 1877 he took a bet that allowed him to combine invention and photography. Legend has it that his friend, a wealthy railroad tycoon called Leland Stanford, was convinced that horses could fly. Muybridge said they couldn't.

To prove it he placed 12 cameras along a horse track and installed a tripwire that would set them off automatically as Stanford's favourite racing horse, Occident, ran. Next he invented the inelegantly named "zoopraxiscope", a device which allowed him to project several images in quick succession and give the impression of motion. To his amazement, the horse was briefly suspended, mid-gallop. Muybridge had filmed the first movie – and with it proven that yes, horses can fly.

The abrupt turnaround of Muybridge's life, from ordinary bookseller to creative genius, has prompted speculation that it was a direct result of his accident. It's possible that he had "sudden savant syndrome", in which exceptional abilities emerge after a brain injury or disease. It's extremely rare, with just 25 verified cases on the planet.

"In my opinion at least, the fact that they can improve their abilities doesn't negate the suddenness or insistence with which they are there," says Treffert. As our understanding of sudden savant syndrome improves, eventually it's hoped that we might all be able to unlock our hidden mental powers – perhaps with the help of smart drugs or hardware.

But until then, perhaps us mortals could try putting in some extra hours instead.

Орієнтовна відповідь:

1. Paragraph for expressive reading

The ideal paragraph for expressive reading is paragraph 2-4.

Firstly, this paragraph showcases a significant turning point in the story. It details the life-altering accident Muybridge experiences, contrasting sharply with his prior normalcy. This allows for expressive delivery that emphasizes both the initial calmness and the sudden, dramatic event. Moreover, the text provides vivid imagery through strong verbs ("catapulted", "cracked"), descriptive details ("steep mountain road", "double vision"), and a sense of urgency. This allows the reader to visualize the scene and experience the intensity of the accident. Last but not least, the paragraph not only describes the physical consequences but also hints at the profound emotional impact on Muybridge. This allows for expressive delivery that conveys both physical trauma and potential psychological change.

Ukrainian translation (Paragraph 2-4):

Було літо 1860 року, в Едварда Майбріджа не вистачало книжок. Це було дещо проблематично, оскільки він був книготорговцем. Він передав свій магазин у Сан-Франциско своєму братові і вирушив на диліжансі закупитись. Він і уявити не міг, що скоро назавжди змінить світ.

Десь посеред подорожі, на північному сході Техасу, диліжанс потрапив у біду. Візник шмагнув коней батогом, і вони помчали, везучи диліжанс стрімко

вниз по крутій гірській дорозі. Зрештою, він з'їхав з дороги і врізався в дерево. Майбрідж злетів у повітря і вдарився головою об валун.

Він отямився через дев'ять днів у лікарні за 150 миль (241 км) звідти. Аварія залишила йому цілу низку медичних проблем, включаючи двоїння в очах, припадки та втрату нюху, слуху та смаку. Але найрадикальніші зміни сталися в його особистості.

2. Detailed text retelling

The text delves into the phenomenon of "sudden savant syndrome," where individuals develop exceptional abilities following a brain injury. The Mystery of Sudden Savant Syndrome

The story of Eadweard Muybridge, a bookseller turned photographer and inventor, sheds light on the fascinating phenomenon of sudden savant syndrome. This condition occurs when individuals develop extraordinary abilities after experiencing a brain injury.

Muybridge's life took a dramatic turn after a stagecoach accident left him with severe injuries. Surprisingly, his personality underwent a radical transformation, becoming more eccentric and creative. He went from being an ordinary bookseller to a renowned photographer and inventor, even patenting several inventions.

This case, along with other documented instances of sudden savant syndrome, has sparked speculation about the origins of creativity. Scientists have long pondered the question of where creative insights come from, and whether they can be artificially induced. Some theories suggest that creativity is linked to brain injuries or diseases, while others propose that it arises from psychological factors like fatigue or boredom.

Muybridge's story raises the intriguing possibility that unlocking our hidden mental potential might be as simple as experiencing a brain injury. However, it's important to note that this is an extremely rare occurrence and that most people do not benefit from such traumatic experiences.

As research into sudden savant syndrome continues, scientists hope to gain a better understanding of how the brain works and how we can harness our own creative potential. While brain injuries may offer a glimpse into the possibilities of human creativity, it's unlikely that we'll be able to replicate such dramatic changes through artificial means in the near future.

3. Challenging linguistic aspects

1. History of English: The text contains the words '*leading*' (paragraph 3) and '*great*' (paragraph 6) in which the same digraph *ea* is pronounced differently. This is due to the fact that the digraph *ea* rendered Old English *open e* which in the Middle English period developed into the vowel *i*: due to the Great Vowel Shift like in the words *tea*, *sea*, *speak*. The word '*great*' is an exception as it is supposed to have joined the words that developed from *a* into *ei* when they passed the stage of *open e*. Readers unfamiliar with these historical changes might struggle to read the words correctly.

2. Grammar: The use of the conditional I construction with "would" in the sentence "striking the brain... would lead to the swift death..." (paragraph 7) expresses

a hypothetical situation. Readers not accustomed to this grammatical structure could misinterpret the sentence.

3. Stylistic devices: The text employs vivid language and metaphors ("horses can fly," paragraph 9) to convey the complexity of the topic. Readers unfamiliar with this writing style could overlook the irony and figurative language.

4. Questions regarding the text

1. How did Muybridge's accident impact his personality?
2. What is "sudden savant syndrome," and how prevalent is it?
3. Which theories on the origins of creativity are presented in the text?
4. How did Muybridge's invention contribute to photography?
5. The passage highlights Eadweard Muybridge's transformation after his accident. Do you think he would have achieved the same level of creative success if the accident had never happened? Why or why not?

Зразок відповіді з психолого-педагогічних дисциплін

Питання з психолого-педагогічних дисциплін:

У п'єсі англійського драматурга Вільяма Гібсона «Творець чуда» розповідається про сліпоглухоніму Елен Келлер. Ідея п'єси: відправляючи до маленької Елен Келлер вчительку, директор відомої Перкінської школи для сліпих і глухих дітей Майкл Анагнос дає їй настанови, порівнює сліпоглухоніму дитину із сейфом, до якого потрібно лише підібрати ключ. Завдання молодій вчительки Анни Суллови, таким чином, зовсім не в тому, щоб наповнити сейф скарбом людської психіки – дівчинці необхідно лише дати можливість вийти звідти.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. У чому, на Ваш погляд, помилковість такого підходу директора школи?**
- 2. Які фактори впливають на формування психіки людини? Які з них є вирішальними?**
- 3. На позиції якої концепції стоїть директор школи?**

Орієнтовна відповідь: Аналіз педагогічної ситуації з п'єси "Творець чуда"

1. Помилковість підходу директора школи:

Механістичний погляд на людину: Директор Анагнос порівнює Елен з сейфом, що підкреслює його механістичне уявлення про людську психіку. Він не визнає складність та унікальність людського розвитку, а розглядає Елен як пасивний об'єкт, який просто потребує "ключа" для розкриття.

Недооцінка ролі активності дитини: Директор вважає, що Анні лише потрібно "відкрити" Елен, не надаючи їй можливості для власної активності та саморозвитку. Він не враховує, що Елен, як і будь-яка дитина, потребує стимуляції, взаємодії та можливості для самовираження.

Відсутність емпатії: Директор не виявляє достатньо емпатії до Елен, не беручи до уваги її емоційний стан, почуття та потреби. Він ставиться до неї як до об'єкта, який потребує корекції, а не як до особистості, здатної до власного

розвитку.

2. Фактори, що впливають на формування психіки людини:

На формування психіки людини впливає безліч факторів, як біологічних, так і соціальних. Деякі з них:

Генетика: Гени відіграють важливу роль у визначенні темпераменту, когнітивних здібностей та схильності до певних захворювань.

Пренатальний та ранній розвиток: Умови життя в утробі матері та раннє дитинство значно впливають на емоційний, когнітивний та соціальний розвиток дитини.

Сім'я та соціальне середовище: Родина, друзі, вчителі та інші люди, з якими дитина взаємодіє, відіграють важливу роль у формуванні її цінностей, поведінки та самооцінки.

Культура та суспільство: Культурні норми, цінності та очікування суспільства впливають на те, як дитина сприймає світ і себе в ньому.

Особистий досвід: Унікальні події та переживання, які дитина має протягом життя, також формують її психіку.

Вирішальні фактори:

Важко виділити один або два фактори, які є "вирішальними" для формування психіки людини. Кожен з вищезгаданих факторів відіграє важливу роль, і їх взаємодія створює унікальну особистість.

3. Концепція, на якій стоїть директор школи:

Директор школи стоїть на позиції біхевіоризму. Ця теорія стверджує, що поведінка людини визначається зовнішніми факторами, такими як навчання та підкріплення. Згідно з біхевіоризмом, людська психіка не є складною та таємничою, а може бути змінена шляхом впливу на зовнішні умови.

Підхід директора школи, заснований на біхевіоризмі, має певні обмеження: Не враховує внутрішні фактори: Біхевіоризм не бере до уваги внутрішні фактори, такі як емоції, думки та мотивації, які значно впливають на людську поведінку.

Не визнає унікальність людини: Біхевіоризм розглядає людей як пасивні об'єкти, які можна змінити за допомогою зовнішніх стимулів, не визнаючи їхню унікальність та складність.

Не сприяє саморозвитку: Біхевіористський підхід не сприяє саморозвитку та самопізнанню людини, оскільки зосереджується на зовнішніх факторах, а не на внутрішніх процесах.

Важливо пам'ятати, що людська психіка є складною та динамічною системою, на яку впливає безліч факторів. Підхід до освіти та виховання повинен бути цілісним та враховувати як біологічні, так і соціальні аспекти розвитку людини. Важливо, щоб освіта та виховання ґрунтувалися на принципах:

Поваги до особистості дитини: Кожна дитина – це унікальна особистість з власними потребами, здібностями та прагненнями. Освіта та виховання повинні допомогти дитині розкрити свій потенціал та реалізувати себе.

Активності дитини: Дитина не є пасивним об'єктом навчання, а активним учасником навчального процесу. Освіта та виховання повинні стимулювати допитливість дитини, стимулювати її до вивчення світу навколо неї та розвитку

власних навичок та знань.

Цілісності: Освіта та виховання повинні враховувати всі аспекти розвитку дитини: інтелектуальний, емоційний, соціальний, фізичний та духовний.

Індивідуального підходу: Освіта та виховання повинні бути адаптовані до індивідуальних особливостей та потреб кожної дитини.

Співпраці: Освіта та виховання повинні ґрунтуватися на співпраці між вихователями, батьками та самою дитиною.

Тільки цілісний та враховуючий всі аспекти розвитку людини підхід до освіти та виховання може допомогти дитині стати повноцінною особистістю, здатною до самостійного життя та самореалізації.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Методичні рекомендації «До комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху (психолого-педагогічний блок)» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету філології, історії та політико-юридичних наук, спеціальностей: 014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська)) (ОПП Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література); 014.022 Середня освіта (Мова і література (німецька)) (ОПП Середня освіта. Німецька мова і зарубіжна література)/ Укладач: Самойленко О.В. – Ніжин: НДУ ім. Гоголя, 2024. – 66 с.

2. Методичні рекомендації до виконання курсової (кваліфікаційної) роботи з методики навчання іноземних мов (Action research in teaching foreign languages) / Укл.: О. Пономаренко, В. Смелянська, О. Таран. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. – 22 с.

3. Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху для бакалаврів Освітньо-професійної програми “Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література” предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)). / Укл.: О. Давиденко, С.Тезікова, В. Смелянська, Т. Міщенко, О. Самойленко, О. Щотка. – НДУ ім. Миколи Гоголя, 2026. 31 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Приклади формулювання тем кваліфікаційного завдання з методики викладання іноземних мов

1. Boosting English Grammar through interactive activities on online learning platforms in the 5th form of secondary school / *Формування англomовної граматичної компетентності засобом інтерактивних активностей онлайнoвих навчальних платформ у 5-му класі загальноосвітньої школи.*

2. Developing English speaking through role plays in the 8th form of secondary school./ *Розвиток умінь англomовного говоріння засобом рольових ігор у восьмому класі загальноосвітньої середньої школи.*

3. Teaching English vocabulary by means of TPR method in the fourth grade of primary school./ *Навчання англійської лексики за допомогою методу повної фізичної реакції у четвертому класі початкової школи.*

4. The use of visual scaffolding for developing students' spoken interaction in English lessons in the 7th form of secondary school. / *Розвиток умінь усної взаємодії засобом візуальних опор у сьомому класі загальноосвітньої середньої школи.*

5. Developing students' productive English vocabulary with the help of visual scaffolding in the 4th form of primary school./ *Формування лексичних навичок вживання активного англomовного словника засобом візуальних опор у четвертому класі початкової школи.*

6. Boosting English speaking through varying modes of in-class interaction in the 7th form of secondary school./ *Навчання англomовного говоріння засобом урізноманітнення режимів взаємодії у сьомому класі середньої школи.*

7. Teaching EFL reading by means of the online resource 'News in Levels' in mixed ability groups./ *Навчання читання англійською за допомогою онлайн-ресурсу «News in levels» у комплексних класах.*

8. Improving Grade 8 learners' accuracy in writing with the change in error correction strategies./ *Вдосконалення навичок письма учнів 8 класу шляхом зміни стратегії виправлення помилок.*

9. Using games in teaching young learners to read. / *Навчання техніки читання молодших школярів засобами гри.*

10. Increasing vocabulary retention in Grade 4 learners with games./ *Вдосконалення запам'ятовування лексики учнів 4 класу засобами гри.*

11. Improving spelling skills in Grade 3 learners with game-like activities. / *Удосконалення орфографічних навичок учнів 3 класу засобами ігрових вправ.*

12. Developing oral production skills in Grade 4 learners using visual aids. / *Розвиток умінь монологічного мовлення учнів 4 класу з використанням зорових опор.*

13. Strategies for increasing young learners' L2 talking time in EFL lessons. / *Стратегії збільшення часу мовлення молодших школярів на уроці англійської мови.*

14. Integrating the theory of multiple intelligences in teaching vocabulary to young learners. / *Використання теорії множинного інтелекту у навчанні лексики молодших школярів.*

Мовленнєві кліше для презентації кваліфікаційного завдання

X is recognized as being/ believed to be/ widely considered to be the most important/essential ...

It is well-known/ generally accepted/ common knowledge that X is ...

Xs are attracting considerable/ increasing/ widespread interest due to ...

The research questions in this study focused on ...

This research seeks to address the following questions:

The key research question of this study was whether or not ...

This study aimed to address the following research questions:

The literature has emphasized the importance of ...

Much of the current literature on X pays particular attention to ...

There is a large volume of published studies describing the role of ...

It was decided that the best method/ tool for this investigation/ study was to ...

A total of 32 Xs were recruited for this study/ this survey/ for interviews.

Interviews were performed/ conducted/ carried out informally.

Of the study population/ initial sample/ initial cohort, 90 subjects completed and returned the questionnaire.

Over half/ Sixty two per cent of those surveyed/ questioned reported that ...
Almost/ Just under/ Approximately two-thirds of the participants (69%) said/ felt/ commented that ...

Only/ Just a small number/ Fifteen per cent of those interviewed reported/ suggested/ indicated that ...

Of the 65 subjects who completed the questionnaire/ took part in the survey/ agreed to participate, just under/ over half replied that ...

A small minority of/ Hardly any/ Very few participants (3%) indicated ...

In response to Question 1, most/nearly all/the majority of those surveyed indicated that ...

When the subjects were asked about/questioned on X the majority/ most of the respondents commented that ...

The overall response to this question was surprisingly/ unexpectedly/ very/ quite negative.

These tests revealed/ showed/ highlighted that ... Strong/ Some/ No evidence of X was found ...

This study is the first step/ has gone some way towards enhancing our understanding of ...

These observations have several/ three main/ many implications for research into ...

This work has revealed/ shown/ highlighted/ demonstrated/ proved that ...

The present findings might help to solve/ have important implications for solving/ suggest several courses of action in order to solve this problem.

In our view these results are/ constitute/ represent an excellent initial step toward ...

We believe/ are confident that our results may improve knowledge about ...

We think that our findings could/ might be useful for ...

We hope that our research will be helpful/ useful/ beneficial/ constructive/ valuable in solving the difficulty of ...

At the same time/ In addition/ Further/ Furthermore we believe that ...

The findings of our research have serious/ considerable/ important implications for ...

The participants were asked to comment on .../ to complete two tasks./ whether they believed .../ to provide feedback on .../ a variety of questions about .../ to describe an instance when .../ to explain what happened during .../ to describe what had happened when .../ to complete a 20 question survey about ... /a series of open-ended questions that ...

In order to identify ..., the participants were asked to ...

In order to help familiarise participants with ..., they were asked to ...

In order to address these ethical concerns, the following steps were taken: ...

To establish whether ...,

To better understand how ...

To measure X, a question asking ... was used.

To begin this process, ...

The first step in this process was to ...

The second method used to identify X involved ...

When inviting the participants, the purpose of the research was clearly explained.

Finally, questions were asked as to the role of ...

In the follow-up phase of the study, participants were asked ...

The final stage of the study comprised a semi-structured interview with participants who ...

Before defending

- Dear chairman/chairlady, dear members of the examination board, dear guests, my name is..... Let me present the findings/the results of my research paper.

- Good afternoon, dear members of the State examination board. Let me present our findings to you ...

- The title of my methodological investigation is

While defending

- Thank you for your attention. Now I am ready to answer your questions.

- Thank you for the question.

- In response to your question I can say that.....

- Thank you. Let me explain what we meant here....

- Yes, you have fairly admitted that.....but.../ so...

- Thank you. I can see why you ask this question but in our research we concentrated more on..... than.....

- Thank you, it wasn't in the focus of our attention in this work but we'll consider this issue in our further research.

After defending

- Thank you/everybody for hearing me out.

- It's been a pleasure to work on such an interesting topic under the supervision of.....

- I would like to express my cordial gratitude to..... for.....

Орієнтовний перелік психолого-педагогічних ситуацій

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 1

У 7 клас прийшов новий вчитель іноземної мови. Увесь клас виявив до нього інтерес, активно працював на уроках. Одного разу хтось із учнів цього класу випадково почув уривок із розмови молодого вчителя з колегою. Їхній вчитель характеризував учнів класу як дітей, які навряд чи його розуміють – ще не доросли, тому з ними важко. Після цього ставлення учнів до вчителя погіршилося. Учні втратили колишню увагу та інтерес до його уроків.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Поясніть, спираючись на знання психології підлітків таку зміну у ставленні учнів класу до вчителя.*
- 2. Які підліткові потреби має враховувати вчитель при формуванні інтересу підлітків до свого предмету?*
- 3. Назвіть три конкретні кроки, які цей вчитель має зробити для відновлення інтересу учнів до його предмету.*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 2

Учень систематично готував навчальний матеріал, який задавали в школі, а під час уроків часто отримував двійки. Він не одноразово говорив, що йому важко запам'ятовувати. Сумлінно, але механічно завчивши вдома визначення, він так відтворював його під час уроку: «Перше слово я забувся ... на «с»... якось, ... якось на «с» називається ... Сполучення слів і окремі ... речення ... слова ...» і т. п. Сам хлопчик так пояснив спосіб заучування ним цього визначення: «Не розумів, але вчив, читав декілька разів і подумки повторював».

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Який вид запам'ятовування навчального матеріалу використовував учень? У чому причина використання саме такого виду запам'ятовування учнями?*
- 2. Чи може звичка запам'ятовувати саме таким чином стати безпосередньою причиною проблем у навчанні?*
- 3. На матеріалі вашого предмету покажіть яким чином Ви б сприяли розвиткові смислового запам'ятовування в учнів.*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 3

Даценко Владислав прийшов учитися в 6 «А» клас з другого семестру, по причині переїзду сім'ї з іншого міста. «Новачок» мав дуже гарні знання з математики, мав зайву вагу, вирізнявся підвищеною чутливістю до власних невдач у навчанні, був сором'язливий. За ним одразу ж закріпилося прізвисько «Ботанік». Однокласники спілкувалися з «ботаніком» тільки через те, що він давав списувати їм домашні завдання з математики.

Під час весняних канікул у березні Владислав разом із класом брав участь у шкільній спартакіаді, але, на жаль, пропустив 3 м'ячі під час гри в футбол. У зв'язку з чим, футбольна команда 6 «А» не потрапила до трійки призерів і це

стало пусковим механізмом для знуцань над «ботаніком» та перетворення його на «цапа відбувайла».

Однокласники відпускали на його адресу грубі жарти, індивідуально і публічно принижували, ховали його портфель в жіночому туалеті, на перервах розкидали по класу його навчальне приладдя і таке інше.

У квітні вчителька англійської мови звернула увагу, що протягом 2-х тижнів Владислав сидить за партою один, під час групової роботи хлопці відмовляються добровільно приймати його в групу, постійно помічала глузливі погляди і «гострі репліки» лідерів класу, коли Владислав відповідав біля дошки. Вона поділилася своїми спостереженнями з класним керівником б «А». Під час перерви класний керівник побачила, як учні класу займалися перекиданням рюкзака Владислава, який зі сльозами намагався цьому перешкоджати. На зауваження педагога учні відповіли: «Ми просто граємо».

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

1. Чи є в діях учнів класу ознаки булінгу? Назвіть його ознаки та причини.

2. Яку роботу з «жертвою», «кривдниками» та усім класним колективом повинен провести класний керівник, соціальний педагог, шкільний психолог?

3. Які аспекти припинення і запобігання випадків жорстокості повинні бути обговорені на батьківських зборах в б «А»? Якою має бути бесіда з батьками «кривдників» та «жертви»?

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 4

Учитель несподівано увійшов до класу та побачив, що підліток виправляє в журналі оцінку. Вчитель оцінив ситуацію та стан учня і... «не помітив». Урок закінчився, він не сказав жодного слова про те, що сталося, і пішов з класу. Під час наступного уроку учень пильно дивився на вчителя, але той тримав мовчання. Після уроку учень підійшов до вчителя і з тремтінням у голосі сказав: «Сергію Миколайовичу, я більше не можу так, ви бачили, що я виправив оцінку... і мовчите... Що ви зі мною робитимете? Ну робіть, не тягніть!»

Сергій Миколайович зрозумів, що робити тут нічого не потрібно, все вже зроблено. «Ти, Матвію, виправив шість балів на вісім, ось і виправ насправді, а тебе наступного разу на уроці викличу».

І викликав, і Матвій відповів на десять балів. Вчитель сказав: «Ось як ти себе недооцінив, Матвію!». Після уроку хлопець підійшов до вчителя: «Я ніколи цього більше не робитиму. Дякую!»

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

1. У чому секрет успіху вчителя?

2. Від чого залежить результативність процесу навчання?

3. Розкрийте психологічні основи діяльності учнів в освітньому процесі.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 5

Семикласники вирішили зірвати урок іноземної мови у нового вчителя. Колишній вчитель дозволяв учитися абияк, за слабкі відповіді оцінював гарно.

Новий вчитель у своїх вимогах був твердий, здавалося, занадто суворий, що не сподобалося – учні почали з ним боротьбу, міркуючи: він нам робить погано – ми йому теж будемо робити погано.

Ініціатором бойкоту став Ярослав К. – міцний, сильний, але не дуже працьовитий лідер. «Слухайте сюди, – запропонував він, – вчитель заходить до класу, а ми його не бачимо! Зрозуміли?! Не реагуємо, розмовляємо, пишемо, читаємо. Нехай хоч розірветься – ніякої реакції на нього».

Вчитель зайшов до класу. На нього ніхто не звернув уваги. По очах хлопців, по фальшивій їх збудженості вчитель здогадався про бойкот.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Чому виник конфлікт? Чи можна було його уникнути?***
- 2. Якими особистими якостями повинен володіти вчитель, щоб правильно зорієнтуватися в подібній педагогічній ситуації?***
- 3. Як вчинити вчителю? Запропонуйте свій варіант вирішення.***

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 6

– Гра – школа професійного та сімейного життя, школа людських відносин. Але від звичайної школи вона відрізняється тим, що людина, навчаючись у ході гри, і не підозрює про те, що чомусь вчиться.

– Дуже добре, що ви любите грати. Я теж. Пропоную пограти! Але у що запитаєте ви? Можливо в самих себе? Ви – учні, ви – діти, а я ваш учитель, старший. Я запитую вас, а ви відповідаєте мені. Чому насупилися? Хіба це не гра? Але чим же вона погана для вас? Тим, що тут все по-справжньому, я справжній вчитель, а ви справжні учні! Немає простору для перевтілення, немає ролей, все відбувається саме собою!

Тоді давайте по-іншому: ми всі друзі, ви – мої співробітники, серйозні, дорослі люди; я – все ж таки залишуся педагогом, тільки неухважним, забудькуватим. Ви не зводьте з мене очей, будьте напоготові, бо я можу завести вас у такі хащі, з яких нам всім буде важко вибратися! Я – керівник гри, допоможу вам повірити, що ви дорослі та серйозні люди. Отже, будемо грати й створювати наше навчання разом!

– Ви прагнете радощів! На мою думку, я маю своїм обов'язком нести вам радість пізнання! Я шукаю шляхи організації всієї справи навчання таким чином, щоб не просто вкладати знання у ваші голови, а щоб усі ви прагнули «забрати» їх у мене, оволодіти ними в результаті, так званої, інтелектуальної битви зі мною!

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Дайте оцінку педагогічним пошукам учителя.***
- 2. Визначте роль пізнавальної гри в освітньому процесі.***
- 3. У чому суть оптимального вибору методів навчання?***

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 7

Пролунав дзвінок. Коридор спорожнів. Гамір перемістився у класи і там розчинився, перетворився у впорядкований робочий гомін. Але ось біжить захеканий хлопець. На секунду зупинився перед дверима і зник за ними. Через

хвилину підтягується інший. Озирнувся, пригладив волосся, теж заскочив у клас. А в класі – нерішуче вже тупцюють удвох. На мить з'являється сердите обличчя вчителя й перед порушниками зачиняються двері.

Як правило, тих, що запізнюються, першим зустрічає вчитель, який проводить урок. Але ж реакція у кожного своя: один навіть не дивиться на того, хто увійшов, і продовжує пояснення, а винуватець стоїть, переступаючи з ноги на ногу, хвилин десять біля порогу; другий – гляне з докором і дозволить сісти; інший, відключившись від класу, почне довгий повчальний монолог.

А спізнення повторюються...

Зрідка, хто з учителів ставить у класному журналі, як цього вимагає інструкція, літеру «С» – спізнився, тому більшість спізень проходить без покарань і, звичайно, повз класного керівника.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Як повинен вчинити педагог з учнем, який запізнився?***
- 2. Які вимоги ставляться до організації уроку?***
- 3. У чому сутність виховної функції уроку?***

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 8

Біля учительської мама одного учня – ефектна жінка, дорого, але без смаку одягнена, атакуючи вчительку, кричить:

«Дві двійки йому вліпили, а він каже, що вчив! Я йому вірю: він мені ніколи не бреше! Я знаю: ви його просто не злюбили за те, що правду сказав на виховній годині: у Вас мазунчики є в класі!».

Вчителька: «Але він не вчив, не знає навіть елементарного...».

Мати: «Я офіційно заявляю: ще одна двійка, і я піду далі. Чому Вас тільки в університеті навчають?! Нічого самі не знаєте і дітям пояснити не можете».

Вчителька: «Інші, проте, розуміють. Тільки Ваш Дмитро...».

Мати (кричить ще голосніше): «Я тебе виведу на чисту воду, давно зрозуміла, що тільки мій Дмитро в тебе поганий...».

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Дайте оцінку поведінці вчительки. Чи порушила вчителька норми педагогічної етики?***
- 2. Як би Ви вели цей «змістовний» діалог на місці вчительки? Ваші педагогічні дії і план розмови?***
- 3. Схарактеризуйте методи роботи вчителя з батьками.***

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 9

Марійку (дівчинку з затримкою розвитку) батьки змушені були перевести на навчання в іншу школу. У попередній школі, де вчилася їхня дитина, педагог виставила її перед класом і сказала: «Не можна бути такою тупою, бо з тобою ніхто дружити не буде!».

Натомість у новій школі в інклюзивному класі інший вчитель знайшла підхід до дівчинки та підтримувала зв'язок із батьками щодня. Вона розповідала, як проходить адаптація, як діти сприймають Марію, і що робить

педагог, аби діти були доброзичливі до цієї учениці. Тобто делікатно, але цілеспрямовано працювала над адаптацією дитини у класі.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Дайте оцінку діям педагогів із різних закладів освіти.***
- 2. Як на Вашу думку, у чому так важлива адаптація дітей з особливими освітніми потребами?***
- 3. Запропонуйте ваш варіант роботи з учнями з особливими освітніми потребами.***

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 10

Урок був цікавий, і після дзвінка дев'ятикласники оточили мене зусібіч. Я насолоджуюсь цими хвилинами, коли навколо мене збираються учні і ставлять запитання. І раптом десь справа пролунало басовите: – Куди лізеш? Ідіотка! Я миттєво повернулась – Вадим Прокопенко стояв поруч.

Образа, прикрість через те, що так несподівано, однією фразою зруйновано настрій, створений під час уроку, щирим та теплим спілкуванням з учнями, – все з'єдналося в бажання покарати грубіяна, і я різко мовила: – Прокопенко, зараз же ідіть за мною в учительську!

Ми рушили шкільним коридором. Попереду йшов Прокопенко, задоволено, бадьоро усміхаючись, підморгуючи праворуч і ліворуч. За ним грізно прямувала я. Дивлячись на широкі плечі та незалежну ходу Прокопенка, я думала: «Зачекай-но, зараз зайдеш в учительську – гонор зникне!» Я вже бачила, як він схиляє голову і винувато тупцяє на місці, доводячи повну перемогу вчительського гніву.

Але що це? Я прислухалась до гомінкого коридору і відчула, що учні підтримують його, співчують йому, а на мене, вчительку, дивляться насмішкувато чи з неприхованим осудом! Згадалося: мені розповідали, що він відомий усім, як успішний спортсмен, легко піднімає двопудову гирю, а коли чергує в коридорі, його буквально зусібіч обліплюють малюки... А Прокопенко, переможно піднявши голову, вже блазнює...

Біля дверей учительської, чекаючи нотацій, Вадим з поблажливою посмішкою подивився на мене. Вороже почуття кривило уста і плавалося в глибині його очей. Я взялася за ручку...

Проаналізуйте висловлювання вчителя та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Проаналізуйте вчинки вчителя й учня. Назвіть, які вікові особливості проявилися у хлопця?***
- 2. Які можуть бути наслідки (післядія) традиційної колективної виховної бесіди в учительській?***
- 3. Спрогнозуйте подальші дії класного керівника з метою згуртування колективу класу. Як поводитись вчителю, щоб не поглиблювати конфлікту з учнем?***

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 11

Олег у початковій школі навчався відмінно попри свою зовнішню неквапливість. У 5-му класі з'явилося багато нових предметів. Дмитро Андрійович, учитель іноземної мови, вимагав відповідати швидко. Олег, якому був потрібний час, щоб обміркувати відповідь, одразу викликав у вчителя неприязнь. Олег почав отримувати задовільні, а іноді й незадовільні оцінки. Часом він навіть просив: «Мені треба подумати». Проте Дмитро Андрійович відповідав: «Якщо не можеш швидко – значить, не готувався до уроку». Хлопчик почав втрачати віру у власні сили, хоча вчив іноземну мову старанно і глибоко. Батьки звернулися до класного керівника по допомогу.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Якими принципами виховання знехтував Дмитро Андрійович?*
- 2. Які наслідки може мати подібний підхід в освітньому процесі? Зважте, скільки праці, зусиль і часу витратив цей учень на підготовку до уроку.*
- 3. Як можна розв'язати цей конфлікт? Запропонуйте інший підхід до оцінювання досягнень учнів та обґрунтуйте його.*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 12

Після відвідування уроку молодій вчительки Ольги Анатоліївни завуч Людмила Іванівна сказала їй: – У Вас дивна манера робити зауваження. Як Ви оцінюєте такі Ваші звертання: «Сергію, грецький профіль Світлани, звичайно, гідний уваги, але не на уроці» або «Андрію, ти ризикуєш замучити до смерті сусідку своїми інтелектуальними розмовами»? – Що ж тут кримінального? – запитала Ольга Анатоліївна.

– Бачите, – продовжила Людмила Іванівна голосно, щоб інші вчителі теж чули, – я не вважаю за потрібне загравати з учнями і спускатися до їхнього рівня. Може, я помиляюсь, але душевний контакт на уроці — це, даруйте, маніловщина. Він лише заважає, перевантажує стосунки додатковими емоціями та послаблює вимогливість.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Хто, на Ваш погляд, має рацію у цій суперечці? Обґрунтуйте свою точку зору.*
- 2. У чому секрет успіху педагога?*
- 3. Які стилі педагогічного спілкування плутає Людмила Іванівна?*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 13

У класі шум, бруд, учні до уроку не готові. Вчителька іноземної мови Ангеліна Андріївна намагається навести лад:

– Сідайте, сідайте! Тільки хай хто-небудь піде в учительську, візьме там зошити в шафі. До дверей кидаються одразу троє хлопчаків.

– Куди, куди? Одного вистачить!

– Можна ми вдвох із Сашком? — питає з місця Юрко.

– Ну, добре, тільки бігом!

– І я з ними! – схоплюється Олесь.

- Підуть двоє!
- Ви ж сказали, що одного вистачить! – образився Олесь.
- Що? Ах, так!.. Що там за гамір? Припиніть!.. На задніх партах сміються все голосніше. І чому у вас завжди підручники відкриті? Що це за мода?.. Ну, годі, годі вже! Сідайте, починаємо працювати...
- Борисенко, негайно залиш Кандибу! – гукає Ангеліна Андріївна хлопчика, який вовтузиться із сусідом по парті.
- Це не я! – кричить Борисенко.
- Зараз подивимося, хто в нас піде відповідати... – Ангеліна Андріївна схилилася над журналом, довго шукає потрібне прізвище. Учні замовкли, теж чекають...

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Висловіть припущення щодо причин такої ситуації.***
- 2. Яких помилок припускається вчитель у спілкуванні з учнями? Який це стиль спілкування? Які можуть бути його наслідки?***
- 3. Які конкретні дії повинні зробити батьки, адміністрація школи, педагог-предметник, класний керівник, психолог для створення комфортних умов для навчання?***

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 14

Молода вчителька іноземної мови після кількох місяців роботи, яка її задовольняла і, здавалося, була успішною, раптом виявила, що учні погано знають навчальний матеріал.

Вона зробила висновок про недостатність своєї вимогливості до учнів і з добрих міркувань вирішила «перебудуватися»: збільшила кількість домашніх завдань, стала суворіше запитувати.

Проте результат виявився несподіваним: діти чинили опір її педагогічним діям. Вони стали виявляти невдоволення та відкриту неповагу до вчительки, поводитися з нею грубо навіть при директорові. Вона кричала на учнів, а у відповідь бачила перед собою дітей, які її цілком не розуміли та вбачали в ній ворога. Молода вчителька змушена була зізнатися у своєму безсиллі: «Я не знаю, що відбувається в класі...».

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Дайте характеристику діям вчителя.***
- 2. Що, на Вашу думку, стало причиною конфлікту між учнями та вчителем?***
- 3. Як потрібно діяти у даній ситуації вчителю?***

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 15

Педагогічна діяльність наповнена новими, непередбачуваними Педагогічними задачами, і, як наслідок, стресами. Тому вміння їх вирішувати та регулювати емоції є професійно важливою компетентністю вчителя. Ось як пише молода вчителька: «На батьківських зборах, які я проводила вперше, відчула стресову ситуацію.

По-перше я дуже хвилювалася, оскільки аудиторія була незнайомою для мене. Також почувалася не зовсім упевнено, тому що для мене була новою посада, на якій я ще не працювала, робота, яку мені ще не доводилося виконувати. Я боялася почути запитання, на яке я не зможу дати відповіді, і отримаю батьківський осуд. Батьки дивилися на мене, а я на них, не знаючи з чого почати (хоча в руках тримала план роботи і виступ). Впоратися зі своїми емоціями допомогла підтримка батьків, яку я помітила в їхніх поглядах, доброзичлива атмосфера в класі. Я глибоко вдихнула-видихнула і розпочала батьківські збори.

Далі було набагато легше. Отже, найважче мені було встановити контакт з аудиторією та розпочати роботу, але підтримка додає впевненості і допомагає вгамувати свої емоції.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповіді на питання:

1. Поясніть, чому ця Педагогічна задача для молодої вчительки виявилася стресовою? Назвіть основні стрес-чинники.

2. Як ви оцінюєте дії вчительки у незнайомій для неї ситуації? Запропонуйте інші дієві методи опанування стресом.

3. Які вам відомі негативні наслідки постійного стресу в педагогічній діяльності? Як їм запобігти?

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 16

У класі, де навчаються учні з різним рівнем підготовки, вчителька англійської мови, Людмила Петрівна, помітила, що одна з учениць, Катерина, нечасто проявляє активність під час уроків і виглядає пригніченою. Вона схильна відповідати лише на прості питання, а складні завдання залишаються невиконаними, навіть якщо вони їй зрозумілі. Інші учні, зокрема хлопець Павло, часто сміються з її відповідей або зауважують, що вона не може впоратися з більш складними вправами.

Людмила Петрівна розуміє, що така ситуація може погіршити самооцінку Катерини та створити небезпечне освітнє середовище для неї. Вчителька вирішує втрутитися, щоб створити атмосферу, в якій кожен учень почуватиметься в безпеці, зможе розвивати свої навички без страху перед осудом і допомагати один одному.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповіді на питання:

1. Які методи підтримки та мотивації Ви запропонуєте використовувати, щоб допомогти Катерині підвищити свою самооцінку та зменшити страх перед труднощами?

2. Як можна створити умови для того, щоб учні працювали разом, обмінюючись знаннями, і допомагали одне одному в навчанні?

3. Як Ви пропонуєте працювати з іншими учнями, зокрема з Павлом, щоб вони зрозуміли важливість взаємоповаги та підтримки своїх однокласників?

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 17

«На початку мого учительського шляху мама однієї з учениць була невдоволена тим, які оцінки я ставлю її дочці. Після виставлення семестрової оцінки ця жінка прийшла в школу та погрожувала, кидалася битись, говорячи про те, що я занадто молода, недосвідчена та нічого не розумію.

Як говорили інші вчителі, – це не перший випадок, коли ця особа дозволяє собі так поводитись. З мого боку був запропонований компроміс: редагування оцінки (можливо в кінці семестру). Тобто я підбираю відповідні матеріали, комісія їх схвалює, після чого дівчина виконує завдання і вже інші вчителі її оцінюють.

У результаті учениця отримала ще нижчу оцінку (з 5 на 3). Мати не заспокоїлася. Історія закінчилася тим, що її доньку перевели до іншої підгрупи, де вчителька ставить їй 8–9, аби мати не «грала на нервах».

Ця Педагогічна задача для мене, як молодого вчителя, виявилася стресовою. Хоча у мене була можливість уникнути конфлікту та поступитися матері (виставивши бажану їй оцінку), але почуття гідності та принциповості у вивченні мого предмету сильніше».

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповіді на питання:

1. Охарактеризуйте стиль поведінки молодої вчительки в конфлікті з точки зору врахування власних потреб та потреб інших сторін, задіяних у конфлікті.

2. Чи можна вважати, що варіант вирішення конфлікту є конструктивним? Обґрунтуйте свою відповідь.

3. Висловіть власну гіпотезу про причини конфліктної ситуації. Запропонуйте власні дії з врегулювання конфліктної ситуації.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 18

У школі новий навчальний рік почався з того, що вчителька, Катерина Іванівна, помітила, що в класі є напруга серед учнів. Група дітей постійно сміється з однокласниці, Софії, через те, що вона одягнена не так, як інші, а також через її інтереси, які відрізняються від інтересів інших. Софія почала уникати спілкування з однокласниками і все більше замикатися в собі. Катерина Іванівна розуміє, що така ситуація може призвести до емоційного стресу для дівчини і погіршити атмосферу в класі.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповіді на питання:

1. Як можна ефективно боротися з булінгом у класі і забезпечити безпеку для кожного учня?

2. Які заходи, на Вашу думку, можна впровадити для розвитку взаємної поваги серед учнів, щоб вони відчували себе комфортно і безпечно в школі?

3. Як важливо залучати учнів до створення правил та умов безпечного середовища і дбати про їх емоційний стан?

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 19

Ознайомтеся з характеристиками навчання двох учениць:

А. Учіння для Дарини – засіб для досягнення її особистісних цілей, але далеко не єдиний. Критеріями її знань є корисність отриманої інформації. Проте навчається дівчинка ривками, за потреби, адже учіння для неї – заняття не із приємних. У неї завжди є альтернативні способи отримання інформації, серед яких і учіння, а критерій їх використання – легкість набуття конкретної інформації.

Б. Катерина захоплена процесом учіння. Їй подобається дізнаватися про щось нове, цікаве. Окрім навчання в школі, вона багато часу присвячує пошуку додаткової інформації, використовуючи довідники, інтернет, відеоматеріали, книги, бере участь у тренінгах та ін. В учінні вона цілеспрямована, самостійна, організована, завжди прагне удосконалювати власні шляхи і прийоми навчальної роботи, що приносить їй неабияке задоволення. Дівчинка ерудована, має широке коло інтересів, яке постійно збагачується.

Проаналізуйте психологічні характеристики учениць та підготуйте відповіді на питання:

1. *Про який вид мотивації йдеться у кожному уривку тексту? Чи існують, на Вашу думку, переваги у зазначених видах? Якщо так, то які?*

2. *Яким чином можна використати для підвищення ефективності організації учіння ці відомості вчителю?*

3. *Укажіть, як би Ви вчинили на місці вчителя щодо особливостей мотивації учнів.*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 20

У п'ятому класі в мене був учень Данило. Із усіх предметів він встигав у першому семестрі та в половині другого. Поводив себе добре на уроках і поза школою. Але на початку останніх місяців навчання почав приходити до школи з непередбаченими домашніми завданнями. Коли вчителі його викликали, він казав, що не може відповідати через хворобу горла, але на перервах розмовляв голосно, весело сміявся.

Як же вчинити? Як змусити Данила готуватися до уроків і відповідати під час опитування? Наближався кінець другого семестру і навчального року. Залишити Данила не атестованим не можна було, ставити низькі бали при відмові не хотілося. Я вже сподівалася знайти інше розв'язання питання.

У цей час в художній галереї була цікава виставка. Із директором я домовилася, що піду з учнями в галерею, а урок проведу наступного дня. Після другого уроку я зайшла у п'ятий клас з повідомленням, всі підемо в галерею. Не зможе піти тільки Данило, додала я, тому що в нього болить горло (в цей день він знову відмовився відповідати).

Усі діти зраділи. Данило спохмурнів. Мені здалося, що хотів щось сказати, але... промовчав.

Наступного дня учні жваво обговорювали похід в галерею, згадували цікаві моменти виставки. Данило ж сидів мовчки. З того дня минуло більше

місяця. Важливо зазначити, що на другий день Данило почав готувати уроки і жодного разу не скаржився, що у нього болить горло.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

1. З чого виходила вчителька, застосовуючи вказаний метод впливу на учня?

2. Вкажіть умови оптимального вибору методів і засобів впливу на школярів залежно від поставлених освітньо-виховних завдань і реальних можливостей дітей.

3. Які Ви знаєте методи стимулювання навчання?

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 21

Інна Петрівна щойно закінчила університет, вчителює перший рік. Вона не дуже любить писати поурочні плани-конспекти, а коли на вимогу завуча Олександра Семеновича напише, то завуч забракує їх.

Інна Петрівна обурена: «Плани-конспекти – це зайва писанина, формалізм. Якість уроків залежить не від конспектів, а від рівня кваліфікації. Я все пам'ятаю, що треба робити на уроці, тому плани-конспекти мені не потрібні».

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

1. Дайте психолого-педагогічну оцінку поведінці вчителя. Як оцінити позицію вчителя?

2. Чи можна було запобігти виникненню небажаної ситуації і яким чином? Як оцінити позицію завуча?

3. Ваші варіанти. Обґрунтуйте їх.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 22

Десятикласниця Дарина, повернувшись зі школи, розповідає матері – одночасно її класному керівникові:

– Мене сьогодні викликали до завуча.

– І що?

– Світлана Іванівна сказала, що я надто багато базікаю на уроках німецької мови.

– Зрозуміло.

– Терпіти не можу цю бабу. Коли вона щось розповідає монотонним голосом, ми з Ангеліною втішаємо одна одну анекдотами.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

1. Що стало причиною зухвалих витівок учениці?

2. Чи правильно вчинила вчителька? Як продовжити діалог, враховуючи те, що Дарина збирається вступати на факультет іноземних мов?

3. Що сказали б Ви на місці Дарининової матері? Які вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів?

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 23

1. Ознайомтеся з характеристиками навчання двох учениць:

2. А. Учіння для Дарини – засіб для досягнення її особистісних цілей, але далеко не єдиний. Критеріями її знань є корисність отриманої інформації. Проте навчається дівчинка ривками, за потреби, адже учіння для неї – заняття не із приємних. У неї завжди є альтернативні способи отримання інформації, серед яких і учіння, а критерій їх використання – легкість набуття конкретної інформації.

3. Б. Катерина захоплена процесом учіння. Їй подобається дізнаватися про щось нове, цікаве. Окрім навчання в школі, вона багато часу присвячує пошуку додаткової інформації, використовуючи довідники, інтернет, відеоматеріали, книги, бере участь у тренінгах та ін. В учінні вона цілеспрямована, самостійна, організована, завжди прагне удосконалювати власні шляхи і прийоми навчальної роботи, що приносить їй неабияке задоволення. Дівчинка ерудована, має широке коло інтересів, яке постійно збагачується.

4. *Проаналізуйте психологічні характеристики учениць та підготуйте відповіді на питання:*

1. *Про який вид мотивації йдеться у кожному уривку тексту? Чи існують, на Вашу думку, переваги у зазначених видах? Якщо так, то які?*

2. *Яким чином можна використати для підвищення ефективності організації учіння ці відомості вчителю?*

3. *Укажіть, як би Ви вчинили на місці вчителя щодо особливостей мотивації учнів.*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 24

У класі є хлопчик, Матвій, який страждає на аутизм. Він часто відчуває труднощі в спілкуванні з однокласниками та вчителями, не любить змінювати звичний режим дня й інколи може проявляти тривожність або, навіть, агресію через несподівані зміни. Вчителька помітила, що Матвій зазвичай спокійно поводить себе, коли уроки проводяться у звичній послідовності, і коли він працює індивідуально або в малій групі. Проте, під час загальних уроків із великою кількістю дітей він часто відволікається або починає нервуватися.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

1. *Які методи підтримки можуть бути ефективними для дитини з аутизмом під час загальних уроків, коли вона знаходиться серед великої групи дітей?*

2. *Як, на Вашу думку, важливо враховувати потреби дітей з аутизмом під час планування і проведення уроків?*

3. *Як можна залучити однокласників до взаємодії з дитиною, що має аутизм, щоб створити інклюзивну атмосферу в класі?*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 25

Вони несамовито били кулаками по партах і кричали в обличчя: «Ви нас ненавидите, ми не будемо у вас вчитися!»

Учитель стояв перед розбурханим класом, приголомшений гіркотою незаслужених звинувачень.

«Кинути їм в обличчя все, що наболіло, і піти зі школи назавжди», – вчитель уже зробив крок до дверей, тільки в останню мить подавив у собі це бажання.

Він зрозумів, що повинен сказати, і чекав хоч на мить тиші у класі.

– Людина, яка посадила дерево та день у день доглядала його, не може висмикнути його з корінням. Так і вчитель, який дає знання своїм вихованцям, не може бажати їм поганого. Ви всі вважаєте, що я занадто суворий, прискіпливий до відповідей. Неправда, завищена оцінка – це насамперед неповага до вас, учні. І неповага... до самого себе. Не шукайте в житті легких шляхів. Мій учительський обов'язок бути чесним у своїй праці, бути чесним перед вами. Подумайте про це.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Що стало причиною бойкоту учнів?*
- 2. Визначте результативність впливу педагога на вихованців.*
- 3. У чому суть освітньої та виховної ролі оцінки?*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 26

Якось довелось мені відвідати урок англійської мови. Клас виконував самостійну роботу. Пройшовши рядами побіжно глянувши у зошити учнів, учителька почала коментувати:

– Іваненко все ще пихтить. Нездібна дівчина. Все сидить, сидить. А от Петровський – молодець, одразу взявся за діло, за нього я спокійна.

Мені цікаво було дізнатися, які ж оцінки одержали ці учні за самостійну роботу? Виявилось, обом поставили «четвірки». Помітивши моє здивування, вчителька не дуже охоче пояснила: «Петровський зробив усе дуже швидко і в цілому вірно, проте допустив деякі дрібні огріхи через поспіх і свою неухважність. Талановитий хлопець, – додала вона при цьому, – але вже занадто неухважний».

Ось так: «талановитий» учень одержав стільки, скільки «нездібна» учениця, а ставлення до них у вчительки зовсім різне. Перший в її очах так і залишився хоч і неухважним, але здібним, а друга – лише ретельною, хоч і старанною, середнячкою.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Проаналізуйте діяльність вчительки та визначте її результативність.*
- 2. Що породжують такі впливи на учнів?*
- 3. Яка роль індивідуального підходу до оцінки знань дітей на уроці?*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 27

Пролунав дзвінок. Закінчився другий урок, розчинилися широкі двері класних кімнат, і коридор заповнила дітлашня. Стрімголов мчали малюки, поважно виходили старшокласники. З 10-го класу з журналом у руках вийшла сива вчителька. До неї підійшов високий юнак.

– Можна Вас затримати на хвилину? – вчителька уважно глянула на нього і уповільнила ходу.

– Вам, Людмило Іванівно, не здається, що Ви занизили мені оцінку? Я точно знаю на вищий бал, ніж Ви поставили. виправте, будь ласка, – учень простягнув авторучку.

– Ні, не здається. Матеріал ти знаєш посередньо, вправу виконав з помилками, діалог у тебе неоригінальний, так що оцінка, цілком об'єктивна. Ось так, юначе. Щоб отримувати вищі оцінки, треба вчитися з більшим коефіцієнтом віддачі, – і вона увійшла в учительську.

– Знову Федоренко оцінкою незадоволений. Бурчить, як сварлива свекруха, – промовила Людмила Іванівна.

– А він усіма вчителями незадоволений, вважає що його знання недооцінюють, – підтримав розмову історик Петро Григорович.

– Я вже вирішив сьогодні з ним попрацювати. Запрошую всіх, у кого «вікно», на, так би мовити, показове виховання скромності.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

1. Спробуйте визначити, в чому полягає мета вчительки?

2. Чи може виховний монолог вчительки переконати учня? У чому сутність освітньої та виховної функції уроку?

3. Який спосіб переконуючого впливу на Федоренка запропонували б Ви? Яким чином, на Ваш погляд, планує вплинути на нього Петро Григорович?

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 28

Зустрілися троє молодих вчителів, вчорашніх випускників університету.

– Головна моя біда, – зізнався Богдан Олександрович, – що мене не слухаються учні. Що не роблю, ніяк не можу їх підкорити.

– А у мене з цим жодних проблем, – похвалився Андрій Васильович.

– Мене учні бояться як вогню. Я кожного вмю поставити на місце.

– У мене також немає твоїх, Богдане, проблем, але я з учнями не воюю і не намагаюсь поставити їх на місце, – сказав Олександр Михайлович.

– Я їх просто люблю, дружу з ними. Ми разом ходимо до лісу, спільно обговорюємо класні справи, іноді навіть обідаємо гуртом. І вони мене слухаються, бо поважають.

– Та це ж панібратство! – вигукнув Богдан Олександрович.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

1. Яка дружба може бути між учителем і учнями?

2. Які стилі педагогічного спілкування використовує кожний з молодих учителів?

3. Схарактеризуйте стилі педагогічного спілкування. Який, на Вашу думку, є найбільш вдалим?

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 29

Вчителька англійської мови розпочала урок із перевірки виконання письмового домашнього завдання. В учня О. не було виконано домашнє завдання та й зошита з предмета теж не існувало. Вчителька, не виявивши причини невиконання завдання, почала вчитувати учня, заявивши, що він ледар.

У відповідь учень О. у різкій формі відповів, що взагалі не збирається заводити зошит із цього предмета.

Тоді вчителька вимагала від учня О. вийти з класу, на що він відповів: «І не подумаю». «Раз так, я сама піду», – сказала вчителька й вийшла з класу.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. Оцініть дії вчительки.*
- 2. Які методи покарання Ви запропонуєте використати вчительці?*
- 3. У чому сутність індивідуального підходу до учня?*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ № 30

У п'єсі англійського драматурга Вільяма Гібсона «Творець чуда» розповідається про сліпоглухоніму Елен Келлер. Ідея п'єси: відправляючи до маленької Елен Келлер вчительку, директор відомої Перкінської школи для сліпих і глухих дітей Майкл Анагнос дає їй настанови, порівнює сліпоглухоніму дитину із сейфом, до якого потрібно лише підібрати ключ. Завдання молодій вчительки Анни Суллоу, таким чином, зовсім не в тому, щоб наповнити сейф скарбом людської психіки – дівчинці необхідно лише дати можливість вийти звідти.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте відповідь на питання:

- 1. У чому, на Ваш погляд, помилковість такого підходу директора школи?*
- 2. Які фактори впливають на формування психіки людини? Які з них є вирішальними?*
- 3. На позиції якої концепції стоїть директор школи?*

Навчальне видання

УКЛАДАЧІ:
*Давиденко О. В.,
Тезікова С. В.,
Міщенко Т. В.,
Самойленко О. В.,
Щотка О. П.,
Смелянська В. В.*

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА МАТЕРІАЛИ

*до комплексного кваліфікаційного екзамену
з фаху для бакалаврів Освітньо-професійної програми
“Середня освіта. Англійська мова і література”
предметної спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова і література (англійська))*

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка та макетування – О. В. Борщ

Підписано до друку 11.03.2026 р.

Формат 60x84/16

Папір офсетний

Гарнітура Times

Обл.-вид. арк. 2,8

Електр.вид-ння

Замовлення № 212

Ум. друк. арк. 2,85

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/4
(04631)7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.